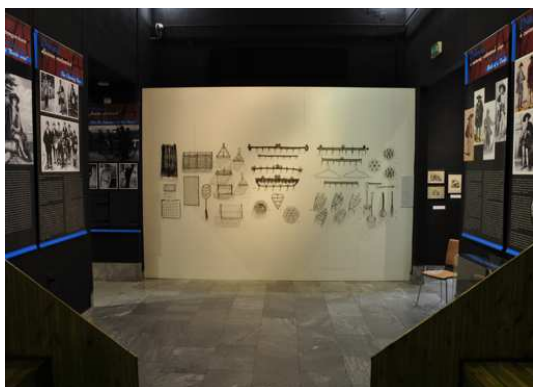

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

A Néprajzi Múzeum **Megvetés és önbecsülés. Igaz történet Üstfoltozóról, Drótostótról, Teknőscigányról** című kiállítását (munkacím: Drótostót és Teknőscigány – A megvetéstől az önbecsülésig) Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere és Dr. Viga Gyula, néprajzkutató, egyetemi tanár, az Ethnographia főszerkesztője 2014. június 24-én nyitotta meg. A tárlat már a hivatalos megnyitó előtt, a Múzeumok Éjszakáján (2015. június 21-én) is fogadta a látogatókat. A kiállítást nyitva tartása alatt élénk szakmai- és közönségérdeklődés kísérte, így a tervezettnél egy hónappal tovább, 2015. február 3-ig volt látogatható.

A tárlat a Néprajzi Múzeum Kossuth téri épületének 2. emeletén, 6 teremben épült fel, kurátora Szuhay Péter, társkurátorai Katarína Hallonová és Kerék Eszter voltak. A kiállítást a Miniszter döntésének végrehajtójaként a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága és az NKA Közgyűjtemények Kollégiuma támogatta.

A témaválasztás

A Néprajzi Múzeum középtávú kiállítási stratégiájában egyértelmű célként fogalmazódott meg a konzekvensen képviselt társadalmi hasznosság, a társadalmi konfliktusok feloldásában való szerepvállalás, így a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek életmódjának, társadalmi helyzetének és kulturális szokásainak bemutatásával a Múzeum aktívan segíteni kívánja a különböző csoportok közötti közeledést, az előítéletek felszámolását.

A kiállítás a magyarországi vándoriparosokat, az iparúzókat egyik marginális rétegét mutatta be, a gazdaságtörténeti folyamatok mellett érzékeltette azt is, hogyan viszonyultak a vándoriparosokat alkalmazó helyi közösségek ezekhez az emberekhez, a társadalomban milyen kép alakult ki róluk, ábrázolásuk hogyan tematizálódott; másfelől érzékeltette azt is, hogyan járultak hozzá e mesterségek az etnikus önkép kialakulásához.

A kiállítás felépítése

A kiállítás részletesen három vándoriparos mesterséget, és azok társadalmi kontextusát mutatta be:

A **teknő és fakanálkészítés** a 19-20. század fordulójára etnicizálódott – ekkorra már beás cigány mesterségnek számított. Korábban szlovák és román, jobbra keményfából dolgozó háziiparosok állították elő az egy fából készített használati eszközöket. A 19. század elején a

román nyelvterületről érkező cigány teknőkészítők többsége még időszakosan vándorló volt, a 20. század közepére azonban letelepültek. A korai fényképfelvételek szerint a teknővájók erdei telepeken, családjuk társaságában dolgoztak, s egyszerre több család alkotta közösségben éltek.

Talán az **üstfoltozó, üstkészítő** figurája nyúlik leginkább a távoli évszázadokba, mint Shakespeare Makrancos hölgyének Huncfut Kristóf álmodozó üstfoltozója, majd John Bunyon, az üstfoltozóból lett prédikátor is mutatják. A közép-európai társadalomtörténetben a kalderások töltik be ezt a szerepet, dokumentálhatóan a 18. század végétől. A 20. század közepétől aztán körükből nőttek ki a „cigány-királyok”.

A **drótos mesterség** a 18. század első évtizedeiben Felső-Magyarország nyugati, a Cseh-morva területekkel határos megyéiben alakult ki. A Nagyrovnóban létrejött mesterség első képviselői még csak edények drótozásával foglalkoztak, legfeljebb egér és patkány csapdákat készítettek. A 19. század második felére az egész Európát, sőt Észak-Amerika egy részét is behálózó drótosok telephelyeket hoztak létre, sőt manufaktúrákat alapítottak, ahol bádogos termékeket gyártottak, s kialakították a hálaló kereskedés hálózatát is.

A három kiemelt mesterség térben egymást követően jelent meg, molinókra nyomtatott szövegekkel és képekkel, egyedi tárgyakkal és tárgy-együttesekkel. Egy-egy mesterség bemutatása során tematikus, azon belül pedig kronologikus rendet követett a kiállítás, mely minden esetben érintette a mesterség 19. századi felfedezését; a mesterség etnográfiai vizsgálatát és interpretációját, gazdaság- és ipartörténeti leírását, valamint a foglalkozási és életformacsoport szociológiai és szociográfiai leírását. A többségi népi (és tömeg) kultúrában kimutatható „drótostót”, „teknőscigány” és „üstfoltozó” képek mellett a kiállítás bemutatta, hogy a művészeti alkotások hogyan szolgálták az emancipációt, valamint, hogy a mesterség és életforma miként vált az etnikus öntudat és identitás erősítője.

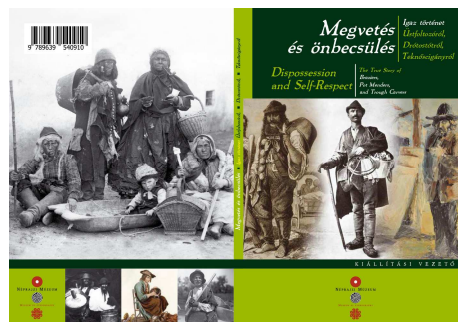

A kiállítás alapvetően a Néprajzi Múzeum gyűjteményeiben őrzött anyag feltárására épült, a tárgyak és dokumentumok egy része most vált első ízben hozzáférhetővé az érdeklődő nagyközönség és a néprajzos szakma előtt is. A drótoság bemutatását a szlovákiai Považské Múzeummal (Žilina/Zsolna) kötött együttműködés keretében egy jelentős kölcsönzés segítette. A kiállításban bemutatott képzőművészeti anyagot különböző magyarországi közgyűjtemények (Rippl-Rónai

Múzeum, Kaposvár; Somogytúri Önkormányzat; Országos Széchényi Könyvtár; Magyar Nemzeti Galéria; Magyar Nemzeti Múzeum, Történelmi Képcsarnok; Somogyi Könyvtár, Szeged; Erdős Kamill Cigány Múzeum, Pécs) bocsátották a Néprajzi Múzeum rendelkezésére.

A tárlathoz 80 oldalas **kiállítási vezető / katalógus** készült, a teremszövegek mellett képeket publikálva a tárgyi és képzőművészeti anyagból, dokumentumokból. A katalógusban angol összefoglaló is olvasható. A katalógus a tárlat nyitva tartása alatt mind elfogyott (500 példányt adtunk ki), így a kiadvány 2. kiadását is tervezzük.

A kiállítás **látványtervezésére** is nagy hangsúlyt fektettünk, hiszen a bemutatni kívánt anyagok nagy része a Múzeum archívumából került ki. A fotódokumentációk, képeslap és könyvrészletek, korabeli dokumentumok elengedhetetlenek voltak a téma bemutatásához. Ezeket az anyagokat nagy méretű, látványos molinókon prezentáltuk a látogatóknak. Az anyagok kigyártásakor fontos szempont volt, hogy a tárlat installációit több kiállításon is használhassuk, így ezek kifejezetten tartós, könnyen utaztatható formátumban készültek el. Mivel minden anyag 2 nyelven (angolul és magyarul) készült, ezért akár a külföldi bemutatás is lehetséges.

A kiállítás jövője

A tárlat iránt jelentős érdeklődés tapasztalható. Tervbe van véve a Pásztói Múzeummal egy együttműködési megállapodás a kiállítás egy kisebb változatának 2015. szeptemberi bemutatásáról, de a későbbi bemutatás szándékát jelezte már a miskolci Herman Ottó Múzeum, a pécsi Zsolnay Kulturális Negyed és a nyírbátori Báthori István Múzeum is.

A KIÁLLÍTÁS KÖZÖNSÉG-HASZNOSULÁSA

A kiállítás közönségprogramjainak célja az volt, hogy minél szélesebb közönségréteget szólítsanak meg életkor és érdeklődés szerint is. Ezt laikus és szakmai rendezvényekkel, ismeretterjesztő előadásokkal és műhelyprogramokkal, tárlatvezetésekkel, családi napokkal (komplex programok) és közösségi előadásokkal valósítottuk meg a kiállítás nyitva tartásának teljes időszakában.

A tárlatvezetések hosszú sorából a különböző tanodás csoportokat, az egyetemista szakos csoportokat (etnográfus, szociológus, antropológus egyetemisták) és roma szakkollégistákat érdemes kiemelni, valamint az Ombudsmani Hivatal és az EMMI Közgyűjteményi Főosztálya dolgozói küldöttségeit.

A múzeumpedagógiai program szorosan kapcsolódott az általános és középiskolai történelem és a földrajz tantárgyakhoz, az ember és társadalom, ember és természet témakörökhöz, valamint a hon- és népismeret szemléletes tanításához.

A kiállításnak 2014. június 25. és február 3. között **37 080** látogatója volt. A kiállítás időtartama alatt zajlott a Magyar Nemzeti Bank által finanszírozott program, melynek keretében a magyarországi és határon túli hátrányos helyzetű iskolai csoportok ingyenesen tekinthették meg a kiállításainkat, köztük a Megvetés és önbecsülés tárlatot is.

Múzeumpedagógiai foglalkozás általános és középiskolásoknak összesen 16 alkalommal, iskolai közösségi szolgálatos diákok közreműködésével 2 alkalommal, holland középiskolás diák vendégeknek 1 alkalommal, a felsőoktatás résztvevőinek 3 alkalommal, hozzávetőlegesen összesen 330 résztvevővel zajlott. A gyermektábori napon 20 kisdíák, a tematikus kiállítászáró napon összesen 10 iskola 420 diákja vett részt, a gyerekek nagy része hátrányos helyzetű volt.

A kiállítás múzeumpedagógiai programjai az általános és középiskolás diákokat és a felsőoktatásban résztvevőket élményszerűen ismertették meg a kiállítás üzenetével, a vándoriparosság és a hagyományos kézműves mesterségek szélesebb kulturális összefüggéseivel. A kiállításához hagyományos múzeumpedagógiai foglalkozás, kézműves foglalkozás, drámapedagógiai program is kapcsolódott, valamint tematikus és gyermektábori napot is tartottunk. A kiállítás megnyitón a diák közönséget is megszólító, közös slam poetry akció, a Múzeumok Éjszakáján a Mesterségek műhelyében az ördöglakat készítés, drótkészítés és szalagszövés mellett egy gyakorló drótostó mester bemutatóját figyelhették a fiatalok.

Össességében a 32 múzeumpedagógiai foglalkozáson és programon 770 diák, gyermek és fiatal vett részt.

Múzeumok Éjszakája - 2014. június 21.

A tárlathoz kapcsolódó programpontok:

- Biciklis körhinta - forgás két keréken, korhatár nélkül
- Ásó, kapa, nagyharang – szelfistúdió
- Gúzs, ördöglakat, és minden, ami összeköt - kézműves műhely
- Törött köcsög? - Kitlinger Kálmán drótostót interaktív mesterség bemutatója
- Mesterségünk címere (55') – A filmvetítést követő beszélgetés résztvevői: Kőszegi Edit filmkészítő, Szuhay Péter antropológus, Fleck Gábor szociológus
- Kerék Eszter és Szuhay Péter megnyitó előtti tárlatvezetése

Megnyitó - 2014. június 24. 17:00

Közreműködő művészek: Horváth Krisztof „Színész Bob” és „A Tudás Galom” előadói valamint Sárközi Xénia és Szemadám Tamás, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Hallgatói

Tárlatvezetések a kiállításban

A kiállításban összesen 37 tárlatvezetés volt. Szuhay Péter 25, Kerék Eszter 9, Tasnádi Zsuzsanna 2, Csupor István pedig 1 alkalommal vezetett tárlatot.

A kiállítás záróprogramja – Vándoriparosok kivonulása – 2015. február 3.

Programelemek:

- Igaz történetek – *Szuhay Péter* kurátor tárlatvezetései
- Fotózás kamera obscurával – A vándoriparosok egy csoportját a vándor fényképészek adták, akik faluról falura, vásárról vásárra járva örökítették meg az embereket. Az üveglemezre elkészített fotót helyben hívták elő és nagyították. Látogatóink ennél régebbi fotós eljárással ismerkedhettek meg, a fényképezőgép őseivel: a camera obscurával, azaz lyukkamerával. *Kerék Eszter* programja.
- Vándoriparos kézműves – Drótostótók nyomában: csavart, fonott ékszer, ördöglakat, valamint, madárkalitka modell készítése, *Bodnár Kata* programja.
- Kosárfonás másként: *Monori Klára* népművelő, kosárfonó vándor népi kismesterség oktató közreműködésével fonott kosárka készítése peddignádból.
- Szalagszövő vándor önkéntes közreműködésével szádfán szőtt kantár helyett - ló híján-öv és karkötő készítés. *A múzeumi munkatársak közreműködésével.*
- Mihaszna mese – múzeumpedagógiai foglalkozás, érzékenyítő óra. A mese egy magyar és egy cigány kisfiú barátságáról, no meg egy varázssípról szól, amelynek az a különlegessége, hogy megszólaltatja azokat a tárgyakat, amelyeket egykor a cigány mesterek, cigány emberek készítettek. A foglalkozást vezeti: *Pasqualetti Ilona* színésznő.

Vándor kvíz és iparos akadálypálya a kiállításban: Vándor rigmusfaragó *Pálóczy Krisztina*, Képmás-alkotás cigány festőművészek munkái nyomán, Sáfrányos tótok öröksége, gyógyfüvek orvosságok *Koltay Erika*, Vándor képválogató- tárgyfoto és archív fotó párosítás *Gebauer Hanga*, Mutaványosok (célba dobás, konzervdoboz, labda, szkander, pecázás), Műtárgyrejtvény *Joó Emese*.

KOMMUNIKÁCIÓ

A Megvetés és önbecsülés kiállítás népszerűsítése is részét képezte a tavaszi kommunikációs kampányunknak. A kiállítás fontos szerepet játszott a kampány egyik fontos üzenetének megfogalmazásában, amely szerint olyan nyitott kulturális tér és társadalmi múzeum vagyunk,

amelyik hozzájárul a hazai nemzeti és etnikai kisebbségek életmódjának, társadalmi helyzetének és szokásainak a bemutatásához. A Múzeum aktívan segíti a különböző csoportok közötti társadalmi közeledést, egyúttal hozzájárul az alávetett csoportok önbecsülésének növeléséhez, az előítéletek csökkentéséhez.

A kampány keretében elkészült a Múzeum homlokzatára egy kültéri molinó, a múzeum előtti citylight, valamint múzeumon belüli molinó és irányítótábla. A kiállítást önálló, magyar és angol nyelvű *microsite* hirdette a múzeumi honlapon. A kiállítást elsősorban a honlapon és a múzeumi facebook-on, valamint a Múzeum szakmai és közönségkapcsolati hírlevelein keresztül hirdettük, fizetett reklámhirdetés nem volt.

Sajtómegjelenések (kizárólag a legfontosabbak)

<http://www.uzletresz.hu/penzugy/20140624-hogyan-elt-a-kkv-szektor-haromszaz-evvel-ezelott.html>

<http://nol.hu/kultura/amerre-a-drotostotok-jartak-1472827>

http://www.museum.hu/kiallitas/Megvetes_es_onbecsules

<http://vs.hu/magazin/osszes/badogosok-kosarasok-szevasztok-0624#!s3>

http://magyarhirlap.hu/cikk/438/A_vandorlo_mesterek_emlekezete

http://magyarnarancs.hu/kepzo_muveszet/vandorlo_mesterek-92422

http://mandarchiv.hu/cikk/3501/Drotostotok_tekenyosok_es_slajferesek

http://infovilag.hu/hir-30309-drotostot_ustfoltozo_teknos_cigany_es_ta.html

<http://mno.hu/grund/ettol-a-kiallitastol-az-uveggestot-is-hanyatt-esne-1233842>

<http://mno.hu/grund/ettol-a-kiallitastol-az-uveggestot-is-hanyatt-esne-1233842>

A pályázat szakmai beszámolója hozzáférhető a Néprajzi Múzeum honlapján:
http://neprajz.hu/palyazat_megvetes_es_onbecsules

Budapest, 2015. március 4.

Dr. Kemecsi Lajos
főigazgató

